

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев2 2712/2021
23.12.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Весне Субић председника већа, Јелице Бојанић Керкез и Зорана Хаџића, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Стеван Васић, адвокат из ..., против туженог „ББ“ АД ..., чији је пуномоћник Александар В. Тодоровић адвокат из ..., ради поништаја решења о отказу уговора о раду, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 2040/21 од 03.06.2021. године, у седници већа одржаној 23.12. 2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 2040/21 од 03.06.2021. године.

ОДБИЈАЈУ СЕ, као неосновани, захтев тужиоца и захтев туженог за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Основног суда у Панчеву П1 354/20 од 05.02.2021. године усвојен је тужбени захтев, те поништено решење туженог бр. .../... од 14.10.2009. године којим је тужиоцу отказан уговор о раду бр. .../... од 14.01.2004. године, као незаконито, и обавезан тужени да тужиоца врати на рад, као и да тужиоцу накнади трошкове поступка у износу од 957.000,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 2040/21 од 03.06.2021. године одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена је наведена првостепена пресуда. Одбијени су као неосновани захтеви тужиоца и тужене за накнаду трошкова поступка по жалби.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужени је изјавио благовремену ревизију из разлога предвиђених одредбом члана 407. став 1. тачка 3. Закона о парничном поступку и због погрешне примене материјалног права.

Тужилац је дао одговор на ревизију.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 72/2011...18/2020) и утврдио да ревизија туженог није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Нема ни битне повреде из члана 374. став 1. у вези члана 396. став 1. ЗПП, јер је другостепени суд оценио битне жалбене наводе и навео разлоге којима се руководио код доношења побијане одлуке, којом је прихватио чињенично стање утврђено првостепеном пресудом, као и примену материјалног права, те поступио у складу са одредбама члана 396. став 1. и став 2. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоцу АА је отказан уговор о раду, оспореним решењем туженог бр. .../... од 14.10.2009. године, донетим у спровођењу Програма решавања вишка запослених. До тада је тужилац остварио 24 године стажа осигурања радећи код туженог на различитим пословима. У периоду од 15.05.1985.године до 31.01.1986. године обављао је послове радног места помоћника спољног руковоаца у фабрици „ВВ“, потом до 30.06.1989. године послове руковоаца хидрогенације бензина у фабрици „ВВ“. Тужилац има положен стручни испит за лице које рукује опасним материјама или учествује у припреми за превоз, утовар, претовар и истовар опасним материјама по основном програму класа 3. Након дипломирања на Правном факултету у ..., распоређен је као дипломирани правник. Од 01.07.1989. године обављао је послове у Сектору за кадровске и правне послове, приближно две године као стручни сарадник за правне послове, пет година као стручни сарадник за имовинскоправне послове, пет месеци као стручни сарадник за банкарске послове, од 01.09.1997.године као стручни сарадник за правне послове, а по уговору о раду од 14.01.2004.године, који је отказан оспореним решењем туженог од 14.10.2009. године, послове стручног сарадника за правне послове у Одељењу органа управљања. Од 01.11.2006.године тужилац је обављао послове радног места стручни сарадник за кадрове I у Служби за управљање кадровским и правним пословима у Одељењу за кадровске послове, са прекидима у утврђеним периодима, у 2008.години када је по налогу генералног директора био упућен на рад у Дирекцију за предузетништво у транзиционом центру где је радио на кадровским пословима, пословима сарадње и консултација са Националном службом за запошљавање и пословима везаним за решавање вишка запослених радника тужене-инвалида рада, те од 27.02.2009.године док је био на шестомесечном плаћеном одсуству ради неге детета. По завршетку плаћеног одсуства 25.08.2009.године тужилац се вратио на рад у Одељење за кадровске послове.

У Одељењу за кадровске послове, поред радног места стручни сарадник за кадрове I са једним извршиоцем - тужиоцем, систематизовано је било и радно место стручни сарадник за кадрове II са идентичним описом послова, које није било попуњено. Иако је био једини дипломирани правник у овом Одељењу, тужилац није био укључен у послове у процесу доношења Програма решавања вишка запослених, по

којем је за више од 400 запослених отказан уговор о раду. И то, насупрот опису послова радног места на које је био распоређен и очекивано повећаног обима послова. Тужилац се и сам нашао на листи запослених који су предвиђени као вишак и њему је радни однос престао као вишку. Томе је послужила чињеница да је укинута радно место стручни сарадник за кадрове I.

В.д. генералног директора туженог је 14.10.2009. године донео решење о отказу уговора о раду тужиоцу, распоређеном на радном месту „ стручни сарадник за кадрове I“ у Служби за управљање кадровским и правним пословима, Одељење за кадровске послове, позивом на члан 179. став 1. тачка 9, члан 185. и 192. Закона о раду ("Службени гласник РС" бр. 24/05 и 61/05), Закључак Владе РС од 20.08.2009.године и Одлуку Управног одбора од 10.09.2009.године, којим је тужиоцу престао радни однос 16.10.2009.године, због технолошких, економских и организационих промена услед којих је дошло до смањења обима посла односно престанка потребе за обављањем послова радног места стручни сарадник за кадрове I, с тим да као запослени остварује право на отпремнину у складу са Програмом решавања вишка запослених од 10.09.2009.године. Решење је засновано на наводима да је због технолошких, економских и организационих промена код послодавца донет Програм решавања вишка запослених од 10.09.2009.године и да су обезбеђена средства за реализацију Програма, а конкретно у односу на тужиоца да је престала потреба за обављањем посла његовог радног места и за његовим радом и да му се отказује уговор о раду као вишку, уз исплату отпремнине.

Оспорена законитост решења је испитана на основу расположивих чињеница и доказа предложених и изведених у спроведеном судском поступку, у ком су утврђене битне чињенице и расправљено спorno питање да ли је тужени располагао могућношћу да тужиоца распореди на друго радно место.

Према утврђеном, у поступању по препоруци из Закључка Владе РС од 20.08.2009.године, ради рационализације броја запослених код туженог као предузећа у реструктурирању, Управни одбор туженог је донео Одлуку о покретању поступка за утврђивање вишка запослених. В.д. директора туженог је донео Правилник о организацији систематизацији послова дана 07.09.2009. године, којим је престао да важи Правилник од 16.01.2007. године. На дан када је нови Правилник донет и на снагу ступио 07.09.2009. године, троје запослених из организационе целине која је укинута („...“) распоређено је у Службу за управљање кадровским и правним питањима, на референтске послове, а наредног дана за руководиоца Одељења за кадровске послове уместо дотадашњег руководиоца ГГ распоређена је ДД, дипломирани правник. У поступку за утврђивање вишка запослених, тужени је сачинио списак запослених који су вишак и списак ревидирао у зависности од тога да ли је неком од запослених уважио приговор. Тужилац је обухваћен списком, приговор је изјавио, а његов приговор је одбијен, одлуком без броја и датума. Коначна листа запослених који су вишак је објављена, Предлог Програма решавања вишка запослених достављен је репрезентативним синдикатима код туженог и Националној служби за запошљавање, који су на поднети предлог доставили своја мишљења од 10.09.2009.године, а Управни одбор туженог 10.09.2009. године донео Програм решавања вишка запослених.

Програмом је утврђено да је услед смањења обима посла односно престанка потребе за обављање одређених послова, као и неопходности усклађивања броја запослених са новом организацијом и систематизацијом, дошло до укидања одређених послова и смањења броја извршилаца на одређеним пословима, да Правилник о организацији и систематизацији чини саставни део Програма, да доношење Програма има за циљ првенствено свођење броја запослених на оптималан ниво, уз побољшање квалификационе и старосне структуре запослених, а везано за укидање радних места и утврђивање вишка запослених набројане су мере за запошљавање и уједно констатовано да код послодавца не постоје могућности за примену ниједне од поменутих мера и да се послодавац определио да запосленима који су утврђени као вишак, откаже уговор о раду уз исплату отпремнине. Према утврђеном чињеничном стању, у члану 27 Правилника интегрисаног у Програм је наведено који се послови укидају, а на којима смањује број извршилаца у Служби за управљање кадровским и правним пословима. Поред радног места „стручни сарадник за кадрове I“ које је укинута и на ком је тужилац био распоређен, у Одељењу за кадровске послове у оквиру Службе за управљање кадровским и правним пословима, постојало је и радно место „стручни сарадник за кадрове II“ које није било укинута у време доношења решења о отказу уговора о раду тужиоцу. Оба су била са идентичним описом послова, за оба предвиђено да су сарадници одговорни руководиоцу Одељења и за оба захтевана иста стручна спрема ВСС/VII 1 дипломирани правник и предвиђен био по један извршилац, с тим да је само радно место „стручни сарадник за кадрове I“ било попуњено извршиоцем (овде тужиоцем), а радно место „стручни сарадник за кадрове II“ није укинута и није било попуњено. Одељење за кадровске послове угашено је тек 08.03.2013.године.

Тужени као послодавац тужиоцу пре доношења решења о отказу уговора о раду, није понудио распоређивање на посао који би био одговарајући према стручној спреми тужиоца, нити посао за који је тужилац био оспособљен из основне делатности туженог. То није учинио иако је објективно могућности имао, а ни у решењу о отказу није навео да се тужиоцу није могао обезбедити други одговарајући посао код туженог, нити разлоге због којих према тужиоцу није могла бити примењена ниједна од мера за запошљавање.

Код овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је закључио да је тужени злоупотребио право из члана 179 став тачка 9 Закона о раду ("Службени гласник РС" бр.24/05, 61/05 и 54/09), односно злоупотребио институт технолошког вишка у односу на тужиоца. Институт забране злоупотребе права штити запосленог као опште обавезујући принцип у уговорном праву, па тако и у области рада. Злоупотреба права постоји када послодавац у поступку давања отказа испоштује форму, али не и суштину, разлоге института тзв. вишка запослених, ако вређа циљ или сврху. По налажењу првостепеног суда, у конкретном случају злоупотреба се огледа у понашању послодавца према тужиоцу коме је отказан уговор о раду на радном месту стручни сарадник за кадрове иако је друго истоимено постојало и потреба за тим пословима континуирано постојала и у време доношења спорног решења о отказу, при чему је тужичево радно место код туженог само формално укинута, а послови тог радног места расути у описе послове других радних места, те и у томе што је тужени имао могућност да тужиоцу обезбеди обављање и других послова, али то није учинио. Суд је виду имао обавезу послодавца да сходно одредби члана 155 став 1 тачка 5 Закона о раду и у случају укидања радног места предузме мере из члана 155 и утврди да ли је могућ премештај на друго радно место, преквалификација, доквалификација,

односно друге мере прописане ставом 1 тачка 5 наведеног члана 155, а да из спорног решења о отказу не произлази образложење да тужени као послодавац није био у могућности да тужиоцу обезбеди било коју од мера запошљавања предвиђених наведеном законском одредбом, сагласно одредби члана 185 Закона о раду. Због утврђене незаконитости, пресудом је поништено решење туженог о отказу уговора о раду тужиоцу и наложено туженом да тужиоца врати на рад.

Другостепени суд је прихватио чињенично стање утврђено првостепеном пресудом и закључио да је првостепени суд доносећи пресуду правилно применио материјално право. Оцењено је да жалба туженог није основана и са којих разлога. Разлози стоје до утврђених чињеница да је тужени имао могућности да тужиоцу обезбеди обављање других послова и закључка да тужени код утврђења тужиоца као технолошког вишка није поштовао релевантне одредбе Закона о раду, због чега је оспорено решење незаконито. Оцена о незаконитости је заснована на доказаним и утврђеним чињеницама у поступку. Конкретно, базирана је на чињеничном утврђењу да је код туженог по општем акту након формалног укидања тужиочевог радног места остало радно место Стручни сарадник за кадрове II, за које формално није наведено да се укида, за које је тужилац испуњавао услове а није му било понуђено. Исто, као ни радна места на која су премештени запослени из Рекреационог центра „...“ који је укинут и запослени премештени у Службу за управљање кадровским и правним пословима, и то истог дана када је донет Правилник о организацији и систематизацији послова од 07.09.2009.године. Тужени је друге запослене распоредио да обављају послове који су претходно били поверени тужиоцу у Служби за управљање кадровским и правним пословима, а ни у решењу о отказу тужиоцу није навео разлоге због којих према њему није могла бити примењена мера распоређивања односно ниједна од мера за запошљавање. Основом утврђених чињеница, изведен је закључак да су и по новој систематизацији код туженог постојала радна места која су тужиоцу могла бити понуђена, а нису. Обавеза је послодавца да и у случају смањења обима посла и у случају укидања радног места предузме мере из члана 155 Закона о раду и утврди да ли је могућ премештај на друго радно место, преквалификација, доквалификација, односно друге мере прописане ставом 1 тачка 5 истог члана. Ово из разлога што је престанак радног односа по овом основу крајња мера која може да уследи ако ниједна од мера запошљавања није довела до резултата. Тужени код проглашења тужиоца као технолошког вишка, није поштовао императивне законске одредбе, због чега је оспорено решење незаконито, а последица незаконитог престанка радног односа је реинтеграција односно право запосленог на враћање на рад, применом члана 191 Закона о раду.

По налажењу Врховног касационог суда, правилно је побијаном пресудом примењено материјално право код оцене да је оспорено решење незаконито и о основаности захтева за отклањање последице незаконитости, реинтеграцијом тужиоца у радни однос.

Законом о раду предвиђена су три начина за престанак радног односа запосленог на основу члана 179. став 5. тачка 1) овог закона, ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављањем одређеног посла или дође до смањења обима посла, и то су: 1. укидање радног места или смањење броја извршилаца на одређеном радном месту у правилнику о организацији и систематизацији послова у случају отпуштања мањег броја запослених од оног који је предвиђен чланом 153. став 1. Закона о раду; 2. доношење и реализација програма

решавања вишка запослених у поступку прописаном одредбама чланова 153-160 Закона о раду у случају отпуштања већег броја запослених од оног који је предвиђен чланом 153. став 1. овог закона, када се радна места укидају или број извршилаца на појединим радним местима смањује самим програмом; 3. добровољни престанак запосленог на престанак радног односа прихватањем понуде из социјалног програма, односно програма решавања вишка запослених.

У конкретном случају, тужиоцу је уговор о раду отказан по Програму решавања вишка запослених, како је и наведено у оспореном решењу. Одредбама чланова 153-160 Закона о раду као услов за давање отказа уговора о раду у смислу члана 179. став 5. тачка 1) овог закона није прописано доношење и ступање на снагу правилника о организацији и систематизацији послова већ само исплата отпремнине. Програм решавања вишка запослених по свом карактеру је аутономни општи акт на основу кога се запосленом који је технолошки вишак отказује уговор о раду. Код оцене о законитости решења о отказу уговора о раду, меродавна је садржина Програма и спроведеног поступка код послодавца. У овом случају је утврђено да у делу којим се дефинише укидање радног места Стручни сарадник за кадрове I са једним извршиоцем (тужиоцем), у општем акту није наведено да се укида истоветно радно место Стручни сарадник за кадрове II. Нумеричке ознаке уз истоимена радна места, по правилу се користе када их има више или најмање два, односно непотребне су ако је систематизовано само једно радно место одређеног назива. Тужени није пружио уверљиве доказе и аргументе који би водили другачијем закључку, односно да је поименице укинута радно место “стручни сарадник за кадрове II” у истој служби где је тужилац радио на радном месту са којег му је отказан уговор о раду. Институт технолошког вишка тужени је употребио у односу на тужиоца, коме је отказан уговор о раду на радном месту “стручни сарадник за кадрове I”, а није понудио тужиоцу истоветно радно место “стручни сарадник за кадрове II”, нити навео разлоге због којих то није учинио, односно применио меру премештаја, као у случају појединих запослених. Због таквог поступања, решење о престанку радног односа тужиоцу је незаконито и поништено је основом правилне примене материјалног права.

Из изнетих разлога, Врховни касациони суд је оценио да ревизија туженог није основана у оспоравању правилности примене материјалног права.

Врховни касациони суд не узима у разматрање наводе ревизије изван дозвољених разлога за изјављивање овог ванредног правног лека, применом члана 407. став 1. ЗПП. Одредбом става 2. истог члана изричито је прописано да се ревизија не може изјавити због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Оспоравањем оцене доказа, у суштини се оспорава утврђено чињенично стање, што у поступку по ревизији није дозвољено. Наводи ревизије у односу на оцену доказа и наводи којима се оспорава утврђено чињенично стање, остају без утицаја, као противни императивној норми цитиране одредбе члана 407. став 2. ЗПП. У погледу примене материјалног права на утврђено чињенично стање, ревизијом се оспоравају закључци и правни разлози нижестепених судова код оцене о незаконитости решења о отказу уговора о раду, али ревизија у томе није основана из разлога који су изнети у овој и побијаној пресуди другостепеног суда којом је дата правилна оцена о правном значају утврђених чињеница и примени материјалног права.

Захтеви тужиоца и туженог за накнаду трошкова поступка по ревизији, су одбијени као неосновани, с обзиром да тужени са ревизијом није успео у овом поступку, а дати одговор на ревизију није био нужан.

Из изнетих разлога, Врховни касациони суд је на основу члана 414. и члана 165. став 1. ЗПП, одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Весна Субић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић